

Simfonija gnosisa: Samodefinicija ismailijske tradicije Ginān

Shafique N. Virani

University of Toronto

Sažetak

Ginān je kolekcija religiozne literature Ismailija iz Južne Azije. Ovi tekstovi obrađuju veliki broj tema, među kojima su sveta ljubav, kosmologija, meditacija, ritualni običaji, eshatologija i etičko ponašanje. Konačno, riječ “ginān” potiče iz Sanskritskog korijena džñāna i etimološki je vezan za grčku riječ γνῶσις ili gnosis, od koje su izvedene riječi u većem broju jezika. Stručnjaci su primijetili dvostruki značaj riječi ginān među Ismailijama, koja se odnosi i na njihovu svetu literaturu i na stanje gnosisa. Ovaj obimni rad istražuje smisao i upotrebu riječi “ginān” u samoj ginānskoj tradiciji. Pošto je većina gināna kazivana uz određene melodije, organizacija ovog rada ginānske tradicije je inspirisana tradicionalnom simfonijom. Simfonija, koja je produžena kompozicija klasične muzike na Zapadu, je obično podijeljena na četiri dijela. Isto tako je ova studija “Simfonije Gnosisa” sastavljena od četiri poglavlja, svako istražujući drugačiji način na koji ginānska tradicija definiše samu sebe.

Ključne reči: Ismailije, Ginan, sufizam, bhakti, Južna Azija, imam, šiizam, guđarati, Sindhi, poezija.

*Pravi Vođa proglasi:
Po dolasku, ja se smjestim tamo gdje boravi srce
i sve sedamdeset dvije dvorane odjeknu sa nebeskom muzikom.
Bdijenje rasturi noćnu tamu
dok počinje Simfonija Gnosisa...¹*

Ova fascinirajuća pjesma nalazi se u mističkom tekstu srednjovjekovnih Ismailija iz Južne Azije. Upravo je ovaj stih izuzetno interesantan zato što riječ koja je ovdje prevedena kao gnosis, ginān, čija je upotreba očigledno jedinstvena Ismailijama, se istovremeno odnosi i na kolekciju ezoterične literature koju oni poštuju.² Dakle, po Ismailijama, Simfonija Gnosisa koja je u ovom stihu opisana je ustvari simfonija njihove svete literature.

Uvodna uvertira ove 'simfonije' je po ismailijskim tekstovima započela u vrijeme prije samog stvaranja svijeta. Jedno djelo koje potiče iz XV st., nam govori da je u očajnoj tami od pred-vječnosti (*dhandhukār*), kada maglovite zvijezde još uvijek nisu bile formirane, Onaj koji je Nerazumljiv bio izgubljen u dubokim mislima. Prije nego što su zavjese bile dignute na kosmičkoj bini, on je otkrio Pravom Vođi svoj vječni gnosis (*amar ginān*). I tako je počeo jedan nebeski koncert u kome je Pravi Vođa postao dirigent Simfonije Gnosisa, započeo sazivanje svih duša na Putu Istine (*satpanth*) i njihovo usmjeravanje ka spasu kroz ginān.³

Od najranijih perioda, karakteristična vjera šiitskog islama je bila da pred-vječna ezoterična ili gnostična mudrost pripada porodici Poslanika (*ahl al-bajt*).⁴ Šiitska podružnica Ismailija je bila izuzetno poznata po propovjedničkoj aktivnosti (*da'va*) i pozivu da se prizna naslijeđena mudrost (*'ilm*) od njene linije Imama. Ismailijska tradicija tvrdi da su još od vremena Fatimijskog kraljevstva u Egiptu,⁵ ismailijski imami slali svoje

¹ SH, *Saloko Moto*: stih 105.

² U vezi ove činjenice vidjeti Christopher Shackle i Zawahir Moirov *Ismaili Hymns from South Asia: An Introduction to the Ginans*, str. 17. Naravno, riječ ginān je upotrijebljena u istom smislu od strane određenih drugih grupa kao Imām Šāhīji. Međutim, ove grupe su se odvojile od ismailijskog pokreta te se upotreba riječi ginān u ovom određenom smislu može još uvijek posmatrati kao jedinstvena Ismailima.

³ IS, *Sat Venī Nānī*: kanto 3.

⁴ Virani 2005: 198–199.

⁵ Neki indijski izvori kao što su *Ghaṭ Pāṭ Duā* Pira Šadra al-Dīna, tvrde da je ovaj period

propovjednike, *dā'ije*, prema Indijskom potkontinentu da bi propagirali i objašnjavali *Satpanth* ili Put Istine. *Dā'ije* su htjeli da dovedu ljudski rod u stanje priznanja duhovne nadmoći Poslanikove porodice. Ove aktivnosti su bile nastavljene kad se Nizāri podružnica ovih Imama preselila 1094. godine u Alamūtsku tvrđavu i održale su se čak i poslije mongolskog napada 1256. godine koji je izbrisao tu ismailijsku državu. Među *da'ijama* koji su bili poslani nalazi se nekoliko osoba sa tradicionalnog lista *pīra* ili glavnih predstavnika Imama. U ismailijskoj hijerarhiji, njihov rang je bio odmah ispod samog Imama. Ismailije smatraju da su određeni *pīrovi*, njihovi porodični članovi i kasniji potomci autori tekstova po imenu 'ginān'. Ova kolekcija ezoterične literature, napisana u prozi i poeziji, sastoji se od nekih 1.000 postojećih dijelova. Ovi gināni su po dužini između tri stiha do stotine stranica i obrađuju veliki broj tema kao sveta ljubav, kosmologija, meditacija, ritualni običaji, eshatologija i etičko ponašanje.⁶

Stručnjaci su ranije primijetili dvostruki značaj koji riječ ginān ima za Ismailije, označavajući njihovu svetu literaturu i gnosis, međutim nije još izvršen obimni pregled smisla i koristi ove riječi u samoj ginānskoj tradiciji. Ovaj rad će probati da dopuni taj nedostatak.

Većinu vremena, gināni će moći sami da diktiraju svoju priču, u direktnom prevodu ili kroz parafraze određenih dijelova. Praktično cijela ginānska kolekcija je bila analizirana povodom ovog rada. Sve reference kojima smo citirali ova originalna djela, od kojih smo upotrijebili više od

propagiranja još od ranije, od vremena imāma Ismā'īla b. Džā'fara. U iskazu autora iz XIII st., 'Alā' al-Dīn 'Aṭā-Malik b. Muḥammad al-Džuvajni, nalazi se malo dokaza koji podržavaju ovaj raniji datum. Vidjeti i S. M. Sternov "The Early Ismā'īli Missionaries in North-West Persia and in Khurasan and Transoxiana", str. 85–87. Međutim, Stern je izrazio sumnju prema ovoj informaciji. Ali, ipak znamo sigurno od *Iftitāh al-da'va* Fatimidskog pravnika Al-Kuādīja al-Nu'māna, str. 45 i 47, da je Abu'l-Kāsim b. Ḥavšab 'Mānšūr al-Jamam,' odmah nakon što je osnovao ismailijsku bazu u Jemenu 883. godine, poslao svog rođaka, Al-Hazthama, da proširi ismailizam u Sindhu.

⁶ Najbolji uvod u historiju *Satpanth* ismailizma je još uvijek Azim Nandijev *The Nizāri Ismā'īli Tradition in the Indo-Pakistan Subcontinent*. Kasnija historija se može nadoknaditi radom autora "The Voice of Truth: Life and Works of Nūr Muḥammad Shāh, a 15th/16th Century Ismā'īli Mystic". Raniji period proučavao je Tazim Kassar u *Songs of Wisdom and Circles of Dance: Hymns of the Satpanth Ismā'īli Muslim Saint, Pīr Shams*. Aziz Esmailov *A Scent of Sandalwood* i kolekcija Ali Asanijevih prethodno izdatih članaka, nazvana *Ecstasy and Enlightenment*, su dva skorija doprinosa u ovoj oblasti sa najnovijim bibliografijama.

pedeset, nalaze se u bilješkama. Kroz ove studije upotrebe riječi ginān u ginānima, pokušat ćemo da razumijemo kako se tradicija sama definiše.

Riječ ginān i njene varijante *gjān* i *gnān* potiču iz Sanskritskog korijena *ḡñāna*, koji je Seyyed Hosein Nasr preveo kao 'vrhunsko znanje'. Nasr nam dalje objašnjava da "termin *jñāna* implicira principijelno znanje koje uvodi u duhovno oslobađanje i ima etimološku vezu sa gnosisom pošto korijen *gn* ili *kn* znači znanje u više različitih Indo-evropskih jezika, uključujući engleski."⁷ Vladimir Ivanov, poznat kao otac modernih ismailijskih studija, komentariše određenu ismailijsku upotrebu ovog termina na potkontinentu: "upotrijebljen je u smislu vrhunskog znanja, tj. pravi i istinit, kao ismailijski termin na arapskom *hakā'ik*."⁸ S obzirom na konceptualnu i etimološku vezu između riječi ginān i gnosis, one će naizmjenično biti upotrijebljene u ovom radu; međutim riječ ginān će se pojaviti samo kad se analiza odnosi na poetske dijelove, jer upotreba druge terminologije bi zahtijevala kreiranje novog izraza u smislu 'gnosis-tekst'. U suštini, gdje god se pojavi jedna od ovih riječi, jednako se podrazumijeva i druga.

Kao što je tradicionalna simfonija podijeljena na četiri dijela, tako je i ova studija Simfonije gnosisa sastavljena od četiri poglavlja. *Sonata* je istraživanje izlaska duše iz utrobe gnosisa. Ismailijski tekstovi tvrde da u ovom stanju, nerođene duše posjeduju vrhunsko znanje. Kad je ginān dotakne u utrobi i ona sklopi sveti ugovor sa Pravim Vođom, duša izađe u fizički svijet. Ovdje, ona postane začuđena pred izazovima okoline i uđe u dubok san neznanja. Iskušenja zemaljskog postojanja je dovedu do toga da zaboravi svoj blagorodan status, sveti ugovor i ginān sa kojim je bila obdarena. Međutim, iz najvećih dubina se čuje muzika koju Veliki Gnostičar ispušta. Ova divna unutrašnja melodija prouzrokuje duboku nostalgiju za izgubljenim porijeklom i duša krene da traži Pravoga Vođu. U sljedećem dijelu, *andante*, duša ima susret sa Perfektnim Vođom, koji je najviše otjelovljenje Velikog Gnostičara. On zahtijeva da se duša potpuno i bezuslovno prepusti pokornosti i odanosti. Ovo izazove pobunu u omamljenoj i prevarenoj duši, koja je već dostigla stanje u kojem je svjesna ega. Samo kad ovaj ego prihvati Vođu ginān će moći opet da vodi dušu. *Skerco* dovede simfoniju prema krešendu, kada duša otkrije u ginānima tajno značenje i vječni život.

⁷ Nasr 1981: 7, 50, bilješka 14.

⁸ Ivanow 1948: 2, bilješka 1.

Gināni tvrde da su puni beskrajnih dubina ezoteričnog znanja. Ništa ne može da se dobije bez ispitivanja koje ide izvan površnog smisla. Isto kao što mitski kamen filozofa ima mogućnost da pretvori osnovne metale u zlato, realizacija vječnog srca gināna može da vaskrsne prijemčivu dušu u vječit život. Sam Gospod zaista boravi u ginānu. Dakle, kada duša dostigne ovaj gnosis, ona ima iskustvo neopisive radosti Božanskog Svjetla (*nūr*) i blažene vizije (*dīdār*) njenog voljenog Gazde. Simfonija se završi sa *finalom*, konzumacija gnosisa u kojoj su instrumenti odloženi i odjekne tišina, ali ipak mistična muzika nastavi da se čuje.

Sonata: Izlazak iz Utrobe Gnosisa

*O drago biće, u vreme kad si boravilo u utrobi,
Bilo si prožeto sa gnosisom...⁹*

Gināni govore da je dušin boravak u utrobi veoma značajan, jer za ovo vrijeme duša je obdarena sa vrhunskim znanjem, sa ginānom. Dok je u ovom stanju gnosisa, bitan događaj se desi u životu nerođene duše. Gospod Vaskrsnuća (*kājam*, ar. *kā'im*)¹⁰ joj pride i zamoli je da ponudi svoj sveti ugovor (*kol*, ar. *kaul*; sk. *vaćan*). Zavjet je zatim osvećen, vezujući zauvijek gnostičku dušu sa njenim Gospodom.¹¹

Ovaj dramatičan susret je inspirisan mističnim shvatanjem jednog uporednog odlomka Kur'ana, 7:172, u kojem Svemogućći dozove Ademo-ve potomke, koji do tad još nisu bili stvoreni, i pita, "zar nisam Ja vaš Gospodar?" (*alastu bi rabbikum*). Nerođene duše zatim ovjere zavjet sa potvrdnim odgovorom "Da, mi to svjedočimo!" (*balā šahidnā*). Islamsko otkrovenje skreće pažnju na sveti ugovor da ne bi Ademova djeca rekla na Dan Vaskrsnuća, "Vidi! Mi ovoga nismo bili svjesni!"

Međutim, gināni nam govore da uprokos tome što je duša ovako vezana, kad uđe u ovaj očaravajući svijet ona je prevarena da zaboravi njen prvobitni zavjet i gnosis sa kojim je bila obdarena.¹² Očaravanje koje fizički svijet prouzrokuje, nazvan Sotonino vino (*šarāb šajtāni*) u

⁹ SD, *Hodžire parāñi dāre tun gīrabhā thān vasanto*: V. 117, stih 1.

¹⁰ U ovom radu, ginānske riječi čije porijeklo nije odmah očigledno su praćene odgovarajućim riječima na klasičnim arapskim, perzijskim ili sanskritskim jezicima.

¹¹ SD, *Džūḥīre dunijā tame kāñi bhulo*: I. 118, stih 2; IS, *Guradžie raćanā raćāveā*: II. 118, stih 4.

¹² SH, *Satane marage čālie*: VI. 42, stih 6; *Man Samadžāñi*: k. 5.

ginānima, napije dušu i istjera gnosis iz njenoga srca.¹³ Ljudi se kaju kad piju vino od grožđa, ali nemaju prepreke da se napiju Sotoninog još štetnijeg vina. Duša, prevarena na taj način i sa otjeranim ginānom, izgubi svijest svog blagorodnog statusa. Kao moćni lav kome doživotni boravak sa stadom koza prouzrokuje da zaboravi svoju narav, duša, kroz asociranje sa fizičkim svijetom, padne u neznanje i egoizam i tako izgubi božanstvenog Ljubljenog.¹⁴ Gubitak gnosisa je upoređen sa dubokim snom iz koga nepažljiva duša mora da se uzdigne. Posmatranje gināna je jedina stvar koja može da probudi dušu iz ovog sna pomoću obnovljene čežnje za gnosisom sa kojim je bila obdarena.¹⁵

Gināni neprekidno podsjećaju vjernike da ne zaborave drevno obećanje dato u utrobi.¹⁶ Pīr Tāḍ al-Dīn oplakuje dušin neuspjeh da održi obećanje i njen još tužniji otpor prema ginānima koji bi podsjetili dušu na gnosis koji joj je dat, ako bi samo obratila pažnju:

Ne pričajte sa onima koji ne održe njihovo obećanje Vođi.
Ako se ne raduju među ginānima, ne ispune zavjet koji su dali Vođi,
Šta je smisao njihovog postojanja?
Iako smo komponovali u dijapazonu zvuka i muzičkih modaliteta,
Glupi ne slušaju!¹⁷

Kada 'lotus' srca ne stvori gnosis, duša je strmoglavljena u kaos i vjerovanje od vjernika se zavrti kao lončarev točak.¹⁸ Ali, u najvećim dubinama duše boravi Veliki Gnostičar (*baḍā ginānī*), on je Vođina refleksija, od koga sveta i čarobna melodija odjekuje u srcu, ali čiji je blagorodan status neprepoznatljiv onima koji ne posmatraju.¹⁹ Ako duša čuje poziv Velikog Gnostičara, ona osjeti nostalgiju i tuguje za ginānom koga je nekada u utrobi posjedovala. Međutim, poslije izlaska iz mjesta prethodnog boravka, ona samo može da se opet upozna sa gnosisom

¹³ NMS, *Sat Veṇī Moṭī*: k. 20.

¹⁴ SH, *Kesarīsinh sarup bhulājo*: VI. 35, st. 1–3.

¹⁵ SD, *Tāḍhun tāḍhun mīṭhaḍun bolīe*: IV. 95, stih 1.

¹⁶ HK, *Dharam murat paelā gur bharamā piḥhāṇo*: I. 143, st. 8–9; *Sum nahī tun džāg saverā*: II. 141, stih 2.

¹⁷ TD, *Dehī gurake vācā heḍe thir na reṇān*: IV. 21, st. 1–3.

¹⁸ IS, *Sāčo džāṇo ne pīr piḥhāṇo*: III. 7, stih 3.

¹⁹ SD, *Ātamā rām tame baḍā ginānī*: I. 121, stih 1.

kroz pokornost prema Pravom Vođi, bez koga nikada ne bi bio pređen opasni okean neznanja.²⁰

Jedan ginān, sa zanimljivom alegorijom, upoređuje situaciju prevarenih duša sa grupom ptica čiju je mogućnost za let zgrabila jedna klopka koju je postavila nerealnost, tj. varljivi svijet.

Očigledna ne-realnost baci mrežu

I ptice su otišle tamo da sjednu.

Jedna ptica je, kad je vidjela druge, postala radoznala

I zbog toga se i ona upetljala.

Blagodat oslobođenja može da se dostigne samo

Kad postanete učenici Vođe.

Samo ćete moći da pobjegnute iz kaveza u kojem ste zarobljeni

Kada ispunite zavjet koji ste dali Pravom Vođi.

Ova iluzija će biti uništena, ovo nesrećno lutanje će se prekinuti

Ako odete i pitate Pravog Vođu o gnosisu!²¹

Svijet je očigledna nerealnost. Samo je iluzija, fatamorgana. Ali njena uživanja su izbačena kao mreže u koje se ljudske duše upetljaju. Primamljiva zadovoljstva fizičke egzistencije privlače ljudska bića, isto kao što mamci koje lovac stavi u mrežu dovuku naivne ptice. Uprkos tome što je duša usmjerena prema gnosisu od rođenja, duše koje su već uhvaćene joj skrenu pažnju sa tog višeg znanja. Ginān je zaboravljen kad duša prekine njen let i sleti usred klopke.

Da bi duša izbjegla ovu prepreku, ona mora da ispuni njen zavjet sa Pravim Vođom. Njen vladar je Gospod Uskrsnuća, ne zahtjevi njene strasti. Ako duša želi da opet poleti, da pobjegne iz svog kaveza, i da izbjegne svoje iluzije, mora da prihvati ginān od Pravog Vođe.

Andante: Pravi Vođa i Gnosis

*Ponudite sve – tijelo, samog sebe i sve što posjedujete – Vođi,
Tako da sa gnosisom i kroz gnosis ne bi ostalo ništa osim gnosis.²²*

Po ginānima, apsolutna i krajnja pokornost prema Perfektnom Vođi (*muršid kāmīl*) je jedini izlaz za dušu koja je duboko izgubljena u

²⁰ SD, *Hodžire parāṇi džāre tun gīrabhā thān vasanto*: V. 117, *passim*.

²¹ SD, *Paratak vilođine fāns māṇḍi*: II. 110, stih 1.

²² IB, *Āe rahem rahemān ab to rahem karonge*: III. 121, stih 1.

neznanju i tami.²³ Gnosis ne može da se postigne bez njega.²⁴ Iako je neko studirao svih četrnaest grana znanja, umjetnosti i nauke, put ne može da se nađe bez Vođe.²⁵

U zanosnom tekstu koji je napisan u formi dijaloga između velikog ismailijskog mudraca Pīra Hasana Kabira al-Dīna i poznatog joga majstora Kānīpe, Pīr grdi Kānīpu zbog njegova neuspjeha da prepozna ismailijskog Imama kao Vođu Vijeka. Objašnjeno je Kānīpi da mora da nađe Imama, koji je opisan kao Čovjek Gnosisa (*ginān puruṣ*) i rečeno mu je sljedeće:

O isposniče, kad sretnoš Vođu
On će ti otkriti tajne.
Sve tvoje slutnje bit će oproštene.
Sigurno ne može lotus da cvjeta bez vode...²⁶

Simbolizam u ovom stihu je upečatljiv. Sa nježnim bijelim laticama, predivan cvijet lotusa (*kamal*) cvjeta u odvratnim i truhlim močvarama. Uprkos prljavoj životnoj sredini, taj cvijet je simbol čistote i netaknute ljepote koja se veličanstveno izdiže iz tmurnih voda. Umjesto da prihvati hranu iz gadne močvare, on čeka kristalno bistru kišu iz nebesa. Okolnosti gnostičara su veoma slične. On živi u svijetu ali nije od svijeta. Nezainteresovan za zemaljska iskušenja koja ga okružuju, on ostaje neiskvaren. Ustvari, on čezne za vodama gināna (*ginān ḍāl*) koje znače život i koje Pravi Vođa donosi iz vasiona. Isto kao što bi lotus prije umro nego popio vodu iz zagađene močvare, tako čista duša ne može da preživi bez vode gnosisa koju Pravi Vođa pruža. U nedostatku ovog dragocjenog izvora ishrane, lotus-duša bi vehnula i konačno umrla. Pjesma se nastavlja sljedećim stihovima:

O isposniče, noć je mračna, tvoji saputnici su izdajnici,
Moraš preći opasan planinski put koji se nalazi pred tobom.
Bez Vodiča, kako ćeš savladati put?

²³ SH, *Kesarīsīnh sarup bhulājo*: VI. 35, stih 4.

²⁴ IS, *Sācho dhīāvo ne ginān vīcāro*: II. 19, stih 1.

²⁵ SH, *Man Samadžānī*: k. 158; NMS, *Sat Veṇī Moṭī*: k. 154.

²⁶ Pīr Ḥasan Kabīradīn ne Kānīpāno Sanvād, 20. Odlomci izdati u *Abadhu man džīte man iḥā fal upadže*, V. 141, stih 7.

Dakle pazi se dok možeš...
 O isposniče, u tvom srcu je svih devet zemaljskih kontinenata,
 U tvom srcu je i sam Raj.
 Sedam mora borave u tvom srcu,
 Ali umrijet ćeš žedan bez Vođe!²⁷

Zavodljiva iskušenja ovog svijeta predstavljaju opasnosti kroz koje duša ne može sama da prođe. Samo s Vođom duša može bezbjedno da savlada planinski put i da pređe na suprotnu obalu. Međutim, kao što vidimo u drugom stihu, svrha Vođe nije samo da pokaže put; on mora da pomogne duši da shvati i upotrijebi izvor spasa koji se nalazi u njoj. Iako sedam mora znanja borave u srcu, duša može umrijeti od žeđi. Duša je, dok je još u utrobi, obdarena ginānom, ali samo Pravi Vođa može da je vrati u stanje unutrašnjeg gnosisa. To stanje mora opet da bude otkriveno, jer “bez gināna, vjernici su u potpunom mraku, totalnom mraku iz koga ni poslije smrti nema spasa.”²⁸ Misija Vođe je da “pomoću gināna vrati na Put one koji su zalutali.”²⁹

Međutim, dušina najveća prepreka prilikom praćenja Vođe i posmatranja gināna je njen ego (*huṃ khudī, ahuṅkār*; sk. *ahamkāra*), kapriciozna samosvijest ili um (*man*), koji tvrdoglavo insistira na samostalnosti. To je ginānska verzija bludnog instinkta arapske mističke literature ili *nafs al-ammāra* (Kur'an, 12:53). Nemoguće je da se dostigne ginān dok ego još uvijek ima uticaj.³⁰ Ako spletke kapriciozne samosvijesti prouzrokuju da se vjernik strmoglavi niz mračni bunar, i pored toga što drži izvor svjetlosti gināna, šta može Vođa da uradi?³¹ Prema tome, potpuna i bezuslovna ljubav prema Gospodu mora da pokori samosvijest. Samo to može da učini da je duša dovoljno pokorna i spremna da primi gnosis.

Volite Ljubljenog na takav način
 Da se sveti gnosis pojavi iz unutrašnjosti duše.
 Uništite samosvijest i od nje napravite tepih za molitvu.

²⁷ Pīr Ḥasan Kabīradīn ne Kānīpāno Sanvād: 20. Odlomci izdati u *Abadhu man džīte man ičhā fal upadže*: V. 141, stih 9, 20.

²⁸ SD, *Hun balahārī gur āpaṇe*: IV. 91, stih 11.

²⁹ SD, *Sāheb kero bhed na budžere koe*: III. 129, stih 5.

³⁰ SH, *Man Samadžānī*: k. 7.

³¹ SH, *Vāek Moṭo*: stih 52.

Brate, budi dosljedan u razmišljanjima.³²

I još jednom, u ginānu po imenu “Budi se! Jer Pravi Vođa se Pojavio,” nalazi se sljedeća dovitljiva igra riječi:

Vođa kaže:

Uništite samosvijest (*man ne māro*) da bi me sreli (*mane maro*).

Držat ću vas blizu,

Jer zaista, dragocjeni dijamant se nalazi u vašim rukama.

Posmatrajte ga, o vi vrijedni poštovanja – posmatrajte ovaj ginān.³³

Jedino kad se odbace sve prepreke koje samosvijest postavlja Vođa će biti sposoban da sa svojom transformativnom moći pomogne duši da dostigne ginān.³⁴ Ovaj efekat je slikovito upoređen sa prisustvom sandalovog drveta u šumi *nimbovog* drveća. Isto kao što prisustvo sandalovog drveta učini da i okolno *nimbovo* drveće miriše, tako i opojni miris Vođine mudrosti transformiše učenike.³⁵ Međutim, sam kontakt sa Vođom ne može da garantuje preuzimanje gināna. Ako samosvijest nije prvobitno pokorena, vjernik nije ništa bolji nego susjedni bambus na koji miris sandalovog drveta ne utiče.³⁶

Pravi Vođa, koga predstavlja sandalovo drvo, ima svoje protivnike među učiteljima svih šest škola filozofije koji zaraze, kao tikve, svoje sljedbenike gorkim mirisom.³⁷ Prema tome, ismailijski tekstovi opominju vjernike da ne obraćaju pažnju na šest škola filozofije. Ti tekstovi su prepuni upozorenja da pravi ginān može da se dobije samo od ismailijskog Imama ili njegovih saradnika, bez obzira što se učitelji nalaze svuda. U stihu koji se obraća Kralju Lotusu, tj. čistoj lotus-duši, Said Kutb al-Dīn nam kaže sljedeće:

³² IS, *Pīr vīna pār na pāmīe*: III. 17, stih 12; cf. IS, *Pīju pīju kīdžīe*: III. 15, stih 1 i SD, *Sīrīe salāmašāhā amane malīja*: V. 36, stih 3.

³³ SN, *Satagur padhareā tame džāgadžo*: III. 161, stih 4.

³⁴ SH, *Sāmī tamārī vāḍī mānhe*: III. 45. stih7; cf. *Imāmapurī nagarī ne kunvārakā khetara*: VI. 69 (poglavlje 2), stih 6.

³⁵ SH, *Satagur bheteā kem džāṇīe*: II. 137, stih 1.

³⁶ IS, *Āḍ te amar āveā*: II. 127, stih 2.

³⁷ SD, *Muman Čit Varaṇī*: st. 187–191.

O Kralju! Istina je neosvojiva,
 Jer ako može da se osvoji, kako bi mogla da bude Istina?
 Kako može da bude ginān bez Vođe?
 To bi bilo kao savjet mesara koji bezbrižno kaže:
 ‘O vole, ne okreći glavu;
 Izdrži svoje nevolje i ti ćeš dostići spas.’
 Sigurno, o Kralju, ja vidim težak put pred vama, zaista težak put.
 Iako oblaci mogu da donesu jake kiše,
 Nemojte da pijete tu nepročišćenu vodu.³⁸

Pravi ginān ne može da se dostigne bez Vođe. Savjet onih koji se samo prave da posjeduju ginān je kao savjet mesara koji vola dovede do njegovog uništenja. Vo nosi teret jarma koji ga vezuje za uljni mlin oko koga se neprekidno okreće. Pošto su mu oči vezane, on vjeruje da putuje prema nekom cilju. Međutim, kada mu se oči otkriju on sazna, nažalost, da je išao ukrug i da nije nimalo napredovao. Mesar želi da vo dođe slijep, da ne okreće glavu, ubjeđujući ga da će dostići spas. Konačno, poslije mnogo godina besmislenog putovanja, kad je vo star i ne može više da nosi teret, vlasnik ga odvede na klanje. Slična je situacija i sa onima koji prihvate ‘pseudoginān’ od lažnih učitelja. Oni su oslijepjeni neznanjem ali nastave istim putem, nesvjesni da nigdje ne idu. Njihovi licemjerni učitelji ih ubjeđuju da će, ako nastave da nose svoj teret bez okretanja glave i viđenja šta se stvarno događa, doći do spasa. Ustvari, ovi koristoljubivi učitelji samo čekaju dan kada će njihovi đaci biti odvedeni na klanje. Dakle, Said Kutb al-Dīn opominje svoje sljedbenike da iako se poučavanja nalik na vodu nalaze svuda, samo ona koja su pročišćena i potiču od Pravog Vođe, odgovaraju za upotrebu. Ako nije izgovoreno od strane Vođe, kako može da se smatra ginān? Kao što sandalovo drvo ne raste u svakoj šumi i lotus ne cvjeta u svakoj bari, besprijeekorna mudrost ismailijskih učitelja ne može da se dobije od bilo kog običnog vođe.³⁹

Ovo nas dovodi do ključnog pitanja: ko je ovaj ‘Pravi Vođa’ koji je ovlašćen da širi ginān? Tekstovi su vrlo jasni po tom pitanju – niko osim Šaha (Imama) i Pīra (njegovog vrhunskog predstavnika) nema sposobnost da vodi vjernike. Po ginānima, Šah zauzima ‘Alijev prijesto (*Alī ke*

³⁸ QD, *Džire rādā sat taḡe mukh mār na hove*: III. 94, stih 1.

³⁹ PS, *Tāḡhun tāḡhun mīḡhaḡun bolie*: IV. 95, stih 1.

takhat, ar. 'Alī, p. *takht*) i Pīr zauzima Muḥammedov tepih za molitvu (*nabī ke musale*, ar. *muṣalā*).⁴⁰ Muḥammed je Pečat poslanika (*khātam al-nabīdīn*, Kur'an 33:40), poslije kojeg više nema poslanika; ali on je istovremeno i prvi Pīr (*aval pīr*). Prema tome, on inicira ciklus pīrātana, čija je funkcija da otkrije ezoterična učenja Poslanikove porodice i da uputi ljudski rod prepoznavanju očiglednog Imama (*paratak*, sk. *pratjaks śāhā*).⁴¹ Dakle, Pīr Šams nam objašnjava, dok je Hasan, 'Alijev stariji sin, bio Pīr, mlađi sin, Husein, je bio Imam.⁴² Oba imena, određenih Imama i propisanih Pirova, su prethodno bila recitovana u svakodnevnoj molitvi koju je sastavio Pīr Šadr al-Dīn. Važnost na tome da se vođstvo traži od ovih specifično omiljenih predaka potiče, između ostalog, iz odlomka Kur'ana, često citiranog u šiitskoj literaturi, koji tvrdi: "Zaista, Bog je izabrao Adema, Nuha, porodicu Ibrahima i porodicu 'Imrāna ispred čitavog svijeta; potomci jedni drugih. I Bog je Svevideći i Sveznajući" (3:33–34). Međutim, određenim osobama, uvijek porijeklom iz porodice Poslanika i 'Alija, ali ne uvijek izabranim kao Pīri, bilo je dozvoljeno po tradiciji zajednice da pišu gināne i da propovijedaju u ime i sa dozvolom ismailijskog Imama. Oni su, dakle, bili posmatrani kao ovlašćene Vođe.

Prema tome, gināni su uporno protiv onih koji nisu dio svete porodice i koji neopravdano žude za pozicijom Vođe.⁴³ Ustvari, takvi ljudi šire agnosticizam zbog svoje nemogućnosti da shvate Pravog Vođu koji jedini ima moć da pruži ginān.⁴⁴ Ako vjernici iskreno proučavaju gināne, vide da se ove lažne vođe slijepo kreću kroz neznanje koje liči na tamu prouzrokovanu totalnom solarnom eklipsom kad đavo Rāhu proguta sunce.⁴⁵

Skercio: Smisao koji je Sakriven, Život koji je Vječan

*Razumite suštinu ovog djela.
Kako bi bilo prihvaćeno bez razumijevanja?
Jer Vođin ginān je neshvatljiv i van obične percepcije.⁴⁶*

⁴⁰ SH, *Man Samadžānī*: k. 397; *Surabhāṇ nī Vel*: k. 11.

⁴¹ SD, *Džāgo rīkhīsar morā bhāī*: III. 127, stih 22.

⁴² SH, *Man Samadžānī*: k. 144; cf. *Džāgat kenv nahīre*: VI. 21, stih 2.

⁴³ JK, *Sarave džīvunnā džāre lekhān lese*: II. 34, stih 130 i *Muman Čit Varaṇī*: stih 64.

⁴⁴ SD, *Muman Čit Varaṇī*: st. 359–360, 422.

⁴⁵ IS, *Sate čālo mārā munīvaro*: I. 23, st. 3–4.

⁴⁶ SH, *Man Samadžānī*: k. 336.

Gināni naglašavaju da njihove očigledne riječi imaju dubinu smisla koji je sakriven od nepažljivih čitalaca. Ako se ne uloži napor da se razumije ovaj ezoteričan smisao, ništa ne može da se dostigne. Jedan od razloga što je ‘Azāzīl (Sotona) bio izbačen iz Raja kada nije prihvatio da se pokloni pred Ademom, je njegov neuspjeh da shvati duh onoga što je studirao. Jedan ginān nam kaže, iako je skupio znanje kao da je pročitao 360 miliona knjiga, nije shvatio unutrašnji smisao.⁴⁷ Ne uspjevši da shvati tajnu Pravog Vođe, bio je progнан u neprobojnu tamu (*goḍ andhār*).⁴⁸

Slično, *Man Samadāñi* (‘Prosvjećivanje Samosvijesti’) kritikuje pandite koji su zadubljeni u knjige ali ne uspijevaju da vide van literarnog smisla:

Oni čitaju sveta pisma
 Ali ne prepoznaju unutrašnji smisao,
 Oslone se samo na jednu ili dvije riječi.
 Veliki pandit čita sve,
 Kao magare koje nosi teret sandalovog drveta.
 Šta može da zna o dragocjenom teretu koji nosi?
 Magare nema nikakvu korist od vrijednosti toga što nosi,
 Teret se skloni,
 Životinja se najzad vrati u prašinu.
 Ko je prosvetio sebe
 Dostigao je svo znanje.
 Pravi Vođa je sam objasnio unutrašnji smisao.
 Vi ste prihvatili uspomenu (đikar, ar. *dhikr*),
 Vi ste prihvatili Riječ (đap).
 Upravo, pravi pandit
 Je onaj koji nađe sav skriveni smisao u sebi.⁴⁹

Nisu panditi jedini koji su kritikovani zbog njihovog neuspjeha da shvate unutrašnji smisao, nego su i sami sljedbenici ismailijskih Pira:

Čitajući i čitajući svoje knjige, panditi su se umorili,
 Ali nisu uspjeli da shvate Božiji unutrašnji smisao

⁴⁷ HK, *Allah ek khasam sabhukā*: IV. 110, stih 6.

⁴⁸ SD, *Het guranarasun kīdžīe*: III. 36.

⁴⁹ SH, *Man Samadāñi*: k. 301.

Pišući i pišući ove gināne, mi smo se umorili,
 Ali vi ste zanemarili Boga i Muḥammeda.⁵⁰
Vāek Moṭo nī Vel oplakuje sljedeće:
 Svi se zovu vjernici,
 Svaki od njih čuje gināne,
 Ali uprkos tome što je Vođa objasnio svako slovo,
 I dalje ostaju nesvjесni!⁵¹

Promjenljivi um onemogućava vjernike da razumiju ezoteričnu važnost gināna. Dakle, u završnim stihovima jednog od njegovih pundž-abskih radova, Pīr Šams insistira da posvećuje svoj ginān svijetu duhova (*aravāh'* ar. *arvāḥ*, jd. *rūḥ*) i traži od svojih slušalaca da pokore svoje kapriciozne umove da bi kroz njegova podučavanja njihove duše mogle biti prosvećene.⁵² Ako neodlučni um spriječi vjernikovo razumijevanje skrivenog smisla gināna, "čitav život te nemarne osobe je izgubljen."⁵³

Kroz sve vremenske periode i geografska područja ismailijskog prisustva, može se naći ovaj ogroman akcenat prema traganju za dubinama unutrašnjeg smisla i nezadovoljstvo sa površnim shvatanjem. Dakle, rani muslimanski jeresografi su dali ismailijama ime *bātinijja*, ezoteričari ili 'ljudi unutrašnjeg smisla'. Jedna osobina Kur'ana i drugih svetih tekstova je njihova mogućnost razumijevanja van granica literarnih formi. Međutim, takvo shvatanje nije prisutno kod masa koje ne probaju da ispituju nebeske arhetipe čiji su simboli zemaljske forme i tekstovi. Jedino kad se ispita van *zāhira*, van onoga što je egzoterično, i prema *bātinu*, prema onome što je ezoterično, vjernici će moći da pristupe duhovnom carstvu sveobuhvatnog znanja. Prema tome, rad kao *Hamadhil khālaḍ allāh soī vasedī* tvrdi sljedeće:

Među ginānima se može naći znanje o svemu.
 Tražite, tražite i naći ćete ga!⁵⁴
 Tako u ginānima nalazimo stihove koji rangiraju pronicljivost

⁵⁰ HK, *Pusatak paḍī paḍī paḍat thākā*: II. 184, stih 1, 9.

⁵¹ SH, *Vāek Moṭo nī Vel*: stih 14; cf. st. 8–9 i *Sat Varaṇī Moṭī*: k. 295.

⁵² SH, *Ek tīrath vedhaḍā pīr šamas gādḗi sadhaṇā*: II. 83, stih 4.

⁵³ SD, Čet čet bānā man čančal karī četo: I. 65, stih 1.

⁵⁴ SH, *Hamadhil khālak allāh soī vasedī*: IV. 74, stih 10; cf. HK, *Sarave dživunnā džāre lekhān lese*: II. 34, stih 14 i SD, *Džitun lāl sirīa e sārang dhar ašā trībhoṇar vado sāmi*: IV. 10, stih 18.

različitih ljudi u rasponu od egoizma do gnosisa. Očigledno je slijep onaj koga fizički svijet savlada zbog njegove preokupacije samim sobom; oči njegovog srca ostanu zatvorene i on slijepo traži u mraku. Većina ljudi ima dva oka. Učenje daruje treće oko, a vrlina posjeduje sedam očiju. Ali ovo ne može da se uporedi sa gnosisom, koji ima sto hiljada očiju 'koja su van vremena i prostora'. Sa ovim očima, gnostičar prepoznaje suštinu duše i dostiže najviši status. Ali iznad svega ovoga je Gnostičar Suštine, Pravi Vođa kojeg malo ljudi prepoznaje: 'Njegov vid obuhvata sve, jer ima beskonačni broj očiju.'⁵⁵ *Sat Veṇī Moṭī (Veće Priče o Istini)* isto spominje moć percepcije koja je asocirana ginānom:

Slušajte, o sveci, ovaj dokaz Istine,
Jer ovo su 'Priče o Istini' namijenjene ostvarivanju susreta sa
Ljubljenim.
Pridržavajte se istinitih riječi Vođe,
Otvorite u sebi oči Gnosisa.⁵⁶

Ko god ne otvori 'oči gnosisa' i ostane nesvjestan skrivenog smisla gināna upoređen je sa stijenom. Stijena stavljena u okean za godinu dana ne bi upila ni kap vode. Isto tako, budala može da konstantno sluša gināne, ali ako ne uspije da ih razumije i oni ne dopru do njegovog srca, on nije ništa bolji od stijene.⁵⁷ Međutim, kod pravog vjernika, gnosis uđe i ispunji srce, 'kao što zemlja upije vodu'.⁵⁸

Prvobitno vrijeme, spomenuto u tekstu koji smo citirali na početku ovog rada, kada je gnosis povjeren Vođi, opet se pojavljuje u *Vāek Moṭo*. Tu je gnosis simbolizovan kao ključ od Raja koji je dat Vođi poslije konstantne molitve preko 800.000 eona (*karaṇ*).⁵⁹ Onda potomak znanja (*elam āl*, ar. 'ilm) preda ovaj sveti ključ zaslužnim vjernicima. Na ovaj način oni mogu da otključaju bravu koja im drži srca zatvorena.⁶⁰ Jer

⁵⁵ SN, *Bhāio bharama na bhulīe*: I. 163, st. 10–13.

⁵⁶ NMS, *Sat Veṇī Moṭī*: k. 220; cf. SK, *Sācāre sāhīanku nisadhin sirevo*: IV. 86, stih 1.

⁵⁷ SH, *Satane māraḡe čālīe*: VI. 42, st. 1–5.

⁵⁸ SH, *Vāek Moṭo nī Vel*: st. 26–28.

⁵⁹ Ili od ar. *karn*, vijek ili, najvjerovatnije, od sk. *karaṇ*, koje može da se odnosi na period trideset *ghaḡija* ili na astronomsku jedinicu vremena koja ima jedanaest dijelova, sedam pokretnih i četiri nepokretna, od kojih su dva jednaka sa mjesečnim danom.

⁶⁰ SH, *Vaek Moṭo*: stih 15, 57.

zaista, u srcu je neizmjereno bogatstvo,⁶¹ kojem može da se priđe samo pomoću ginānskog ključa.⁶²

Sami gināni su dragocjeno blago, njihov ezoterični smisao je upoređen sa dijamantima, smaragdima, rubinima i biserima; ali ovo drago kamenje je vrijedno samo ukoliko ga neko prepozna. U posljednjem dijelu pjesme *Sat Varaṇī Moṭī* (*Veći prikaz Istine*), pjesnik piše sljedeće:

Said Muḥamed Šāh je ovu priču pripovjedaio,
Knjiga 'Prikaza Istine' je završena.
Ko god, muškog ili ženskog roda, bi obratio pažnju na njene savjete
Prekinut će besmislena lutanja kroz svijet zemaljskih pojava.
Tajna joj je toliko duboka
Da samo izabrani mogu da je shvate.
Svaki put je bio razjašnjen,
Jer sam u ovoj knjizi napisao sve o njima.
Samo mudrac će shvatiti njenu tajnu,
Kao što samo juvelir shvati vrijednost dijamanta.
O ti, moj Ljubljeni, ti si Pravi Gospod!
Kako mogu nemarni da razumiju
Da je ovaj 'Prikaz Istine' kao dragocjeni kamen?
Samo izabrani će prepoznati,
Malo njih će shvatiti njenu vrijednost.⁶³

Dirljiva priča iz *Man Samadāṇī* opisuje kako je budala, šetajući putem, naišla na dragocjeni kamen.⁶⁴ Budala ga pokupi, misleći da je neka ljepša stijena koja vrijedi jedan ili dva dinara. U svom nerazumijevanju, probušio je rupu pravo kroz sredinu. Onda je uništen kamen zavezao oko svog vrata. Kako je ta budala uopšte drugačija od onih koji slušaju gināne ali ih neozbiljno shvataju, kao da su samo slušali bubnjeve? "Oni ništa ne razumiju o unutrašnjem smislu i u nerazumijevanju naprave buku i kakofoniju, ništa bolje nego budala koja je probušila dragocjeni kamen." Dragocjeni kamen, slomljenog srca čezne da se vrati u rudnik iz kojeg je izvađen; ali prava tragedija tek slijedi. Neko ko je prepoznao

⁶¹ IS, *Sācho dhīavo ne ginān vīčāro*: II. 19, stih 10.

⁶² IS, *Mānā mānā mānā mānhe raheṇā*: VI. 26, stih 3.

⁶³ NMS, *Sat Varaṇī Moṭī*: k. 316.

⁶⁴ SH, *Man Samadāṇī*: k. 364–365.

da je budalin ukras dragocjeni kamen otkupio ga je za malo para i onda ostavio u zatvorenoj kutiji. U tami te kutije, dragocjeni kamen je plakao ne samo zbog toga što ga je budala prodala za ništavnu sumu, nego i što ga neko, ko mu je prepoznao vrijednost, nije prihvatio na odgovarajući način. Dok budali može biti oprošteno ovakvo ponašanje, nekome ko prepozna gināne ne može biti oprošteno što ne krene da traga za njihovim unutrašnjim smislom. Autor ove priče zaključio da “ako Gnostičar posmatra gināne, naći će bogatstvo u svakom slovu... ali ako zabavljač pjeva gināne kao da su obične pjesme i ne proba da dostigne njihov unutrašnji smisao, on nije ništa bolji od budale koja je našla dragocjeni kamen i objesila ga kao običan kamen.”

Vjernici se upozoravaju da prave razliku između autentičnog dragog kamenja koje samo od Pravog Vođe mogu da dobiju i bezvrijednih staklenih ukrasa koje nude prevaranti. Imam je opisan, sa svojim karavanom okićenim sa dragocjenim kamenjem, kako dolazi iz dalekih zemalja da trguje svojom robom neprocjenjive vrijednosti. Oni koji pazare kod njega će dostići veliko bogatstvo, ali oni koji pazare kod trgovaca stakla bit će prevareni.⁶⁵ Vođa, kroz propovijedanje gināna, baca svuda svoje neprocjenjivo dragocjeno kamenje, ali samo one duše koje su kao labudovi će ih stvarno prepoznati.⁶⁶ U poetskoj mašti Indije, labud koji je simbol pročišćene duše samo bira bisere za svoj obrok, dok lažna roda bira gozbu od blata u močvari.⁶⁷ Nažalost, većina ljudi su kao rode, nesvjесni vrijednosti gnostičkih bisera:

Stakleni ukrasi su odjenuti sjajnom odjećom, a biseri mogu da djeluju prljavi na prvi pogled. Dakle, kad su se jednom skupili zajedno dragocjeno kamenje i stakleni ukrasi, svako se gurao i otimao za staklo. Biseri su ostali gde su dok nije naišao neko ko ih je prepoznao. On ih je pokupio i pazio onako kako su zaslužili.⁶⁸

Ali ove dragocene bisere ne treba otkriti svakome. Samo one koji mogu da ih procijene na pravilan način treba uputiti prema njima.⁶⁹

⁶⁵ HK, *Dur deśathī ājo vaṇadžāro*: V. 56, *passim*.

⁶⁶ SD, *Sat ho sukarit guranar gatasun ārādho*: I. 70, stih 7.

⁶⁷ SD, *Sansār sāgar madhe vāṇ āpaṇā satagure norijanre*: I. 117, st. 3–4.

⁶⁸ SH, *Man Samadžānī*: k. 331.

⁶⁹ QD, *Džire rādā sat taṇe mukh mār na hove*: III. 94, stih 2.

Dakle slijedi ginān o meditaciji koji se obraća duši koja je kao labud, nadajući se da će prepoznati vrijednosti bisera gnosisa:

O moj labude, u pušku razuma napunjenoj barutom koncentracije, stavi metak gnosisa.

O moj labude, zapali fitilj ljubavi vatrom svoga srca i započni napad s eksplozijom Riječi.⁷⁰

Uloga koju ginān ima u prethodno opisanom duhovnom traganju je veoma značajna. Gnosis je neophodan da bi mistička riječ imala efekta. Ovo je naglašeno u Said Imām Šāhovom djelu *Jog Vānī*:

Pravi *jogī* je onaj koji zna metodu meditacije,
Onaj koji primjenjuje gnosis na Riječ.
Kad je dostignut gnosis
Putanja pred nama je obasjana blistavim svjetlom,
Zato se usredsredite na upijanje Riječi.⁷¹

Na mističkoj putanji gnosisa (*ginān maṇḍal*) je blistava raskoš ezoterične tajne, svjetlost koja se vidi samo kad je ginān primijenjen na Riječ. Ali ova mudrost mora da bude dostignuta kroz znanje koje je odredio Pravi Vođa (*jugat*, sk. *jukti*). U tom duhu, Pīr Ḥasan Kabir al-Dīn objašnjava joga majstoru Kānīpi sljedeće:

O isposniče, kad sretnoš Vođu moraš da ga prepoznaš, moj mudraču,
Jer bez Vođe put ne može da se nađe.
Na mističnoj putanji gnosisa nalazi se svijetleća lampa,
Ali bez Vođe je nikada nećeš primijetiti!

Vođina lampa zrači ginānom bez kojeg ne bi bilo ničega osim neizmjerne tame.⁷² Kako mogu vjernici da se strmoglave niz mračni bunar kada u svojim rukama drže blistavu svjetlost gnosisove lampe?⁷³ Kada idu putem sa ovom lampom u rukama, vjernici će dostići blaženu viziju Gospoda.⁷⁴ Međutim, gināni tvrde da ne osvjetljaju običnom svjetlošću,

⁷⁰ SD, *Ho džire mārā hansa karaṇī kamāvo to rabadžīsun rāčo*: V. 32, st. 2–3.

⁷¹ IS, *Ād uṇāde ahunkār upanā*: V. 155, stih 2, preštampano u VI. 15 (poglavlje 2).

⁷² HK, *Sarave dživunnā džāre lekhān lese*: II. 34, stih 167.

⁷³ IS, *Kaladžug goḍ andhāre upanā*: II. 59, stih 2, 7.

⁷⁴ SH, *Man Samadžānī*: k. 324.

oni tvrde da se sastoje od Božanskog Svjetla (*nūr*), kao što se vidi u stihovima Pīra Sadra al-Dīna:

Neprekidno ponavljajte gināne, jer su puni Božanskog Svjetla,
Vaše srce neće moći da zadrži u sebi toliku ushićenu radost!⁷⁵

Ali kao što je Svemogući Gospod svjetlost neba i zemlje (*nūr al-samāvāt va'l-ard*, Kur'an 24:35), tako su gināni oni u kojima se to svjetlo čuva.⁷⁶ Tako nam uvod u Nūr Muḥamed Šāhovo djelo *Sat Veḥi Motī* (*Veće Priče o Istini*) obećava sljedeće:

Zasljepljujuća svjetlost se nalazi pred nama
Za sve duše koje se ispune ljubavlju
Ovo djelo je nazvano "Priče o Istini"
U njemu ćeš da nađeš boravište Ljubljenoga.⁷⁷

Ljubljeni se može naći u ginānu jer gnosis omogućava da se sazna sve što je van zemaljskog znanja.

O isposniče, Nedostupno, Neshvatljivo, Neopisivo je opisano!
Gināni su shvatili Njega koji je Neshvatljiv!⁷⁸

Kada gināni potpuno ispune dušu, imaju moć da je promijene. Jedan ginān opisuje ulogu gnosisa kao tijelo i odjeću Božanskog Svjetla dok 'Vođa bezbrojnih miliona' vodi duše prema Gradu Vječnosti.⁷⁹ Moć promjene koju ginān posjeduje nije ništa drugačija nego moć mitskog filozofskog kamena koji mijenja osnovne metale u zlato: "Kako može biti mraka ako je Vođa dao vjernicima filozofski kamen? Ako ste vi moji sveci, posmatrajte ove gināne."⁸⁰ Isto kao što sablja sjaji kad se nađe u kontaktu sa rijekom koja teče i kao što svilena odjeća blista kada je pokvašena, tako i vjernik sija kad razumije unutrašnji smisao gināna;⁸¹ jer

⁷⁵ SD, *Ginān bolore nit nure bhareā*: IV. 135, stih 1; cf. HK, *Sarave dživunnā džāre lekhān lese*: II. 34, stih 181 i SD, *Džitun lāl sirīa e sārang dhar āšā tribhovar vado sāmi*: IV. 10, stih 18.

⁷⁶ SK, *Sāčāre sāhīanku nisadhin sirevo*: IV. 86, stih 7.

⁷⁷ NMS, *Sat Veḥi Motī*: k. 3.

⁷⁸ HK, *E abadhu ḍamīn na hotī āsamān na hotāre abadhu*: V. 151, stih 6.

⁷⁹ IS, *Valī valī nar mānhī mānhī ramase ke ho džirebhāi*: II. 176, st. 7–10.

⁸⁰ HK, *Kaladžug āvijo utāvalo*: V. 34, stih 9.

⁸¹ SH, *Das bandhī jārā sir bandhī*: II. 135, stih 7.

kada se slušaju i razumiju ove riječi gnosisa grijehovi će biti uništeni na isti način kao što je vasiona uništena na kraju svakog kosmičkog ciklusa.⁸² Studiranje gināna sa punom pažnjom zaista oslobađa ljudske duše.⁸³

Ginān je nektar vječnosti, simbol za gnosis koji se najviše ponavlja u ismailijskim tekstovima. Kao božansko piće, on ima moć da uskrsne prijemčive duše u vječni život gnosisa. Prepoznatljivi stihovi (*bhāṇitā* ili *čhāp*) mnogih gināna završe se riječima sličnim sljedećim: “O ljubljani, Pīr Šadr al-Dīn izgovara ovaj ginān vrhunskog blaženstva. Moji dragi vjernici, dođite i pijte ovo božansko piće!”⁸⁴ Međutim, samo ako se dostigne unutrašnji smisao duša će moći da bude obdarena vječnim životom, kao što se vidi u ovim stihovima koji se obraćaju lotus-duši sljedećim riječima:

Ako nađete eliksir skriven u ginānima,
Popijte ga s ljubavlju, popijte ga!⁸⁵

Ovaj eliksir ispuni srce blistavim bogatstvom gnosisa tako da smrt ne može da ga dotakne,⁸⁶ jer kao što vidimo u sljedećem stihu:

Cijeli svijet umre lažnu smrt,
Ali niko ne umre smrt Istine.
Onaj ko umre u ginānu Vođe
Neće nikada opet umrijeti!⁸⁷

Ovde je aluzija očigledno usmjerena prema proslavljenoj tradiciji *ḥadīth kudsī* Poslanika Muḥammeda, “Umri prije nego što umreš.” Kada samosvjest nestane i Pravi Vođa zauzme mjesto u srcu, ne ostane ništa osim gnosisa, jer kada se umre u Istini, duša je uskrsnuta u vječni život i svjetlost.

⁸² SD, *Dehīnā dhandhā kāraṇ tame džugamānhe fīro*: III. 176.

⁸³ FA, *Navarodžanā dhin sohāmaṇān*: IV. 43, stih 5 i *Sāčāre sāhīanku nisadhin sirevo*: IV. 86, stih 5.

⁸⁴ SD, *Džirevālā pāt mandhāvīne čok purāvo*: IV. 38, stih 6.

⁸⁵ QD, *Džire rādā sat taṇe mukh mār na hove*: III. 94, stih 6.

⁸⁶ IS, *Velā potīne vilanb na kidžie*: II. 13, stih 6.

⁸⁷ SD, *Saloko Nāno*: stih 17.

Finale: Završnica Simfonije Gnosisa

*Nema flaute, ali ima melodije. Nema zvuka, ali ima muzike!*⁸⁸

Gināni započinju svoje samodefinisanje u potpunoj tišini i miru predvječnosti. Prije nego što su otvorene zavjese stvaranja, Pravom Vođi je povjeren ginān i zadatak da dozove sve duše da prepoznaju to nebesko znanje. Kad duša prođe kroz utrobu, ona je dotaknuta ginānom i, u ovom stanju perfektne svijesti, da sveti ugovor Gospodu, prepoznajući da je on iznad svih. Ali poslije rođenja, ošamućena primamljivim svijetom oko sebe, ona zaboravi zavjet koji je dala i gnosis sa kojim je bila obdarena. Ipak, ako je duša prijemčiva, u krajnjim dubinama svog postojanja ona čuje nebesku muziku Velikog Gnostičara. Duša onda postane nostalgična prema svom domu i čezne da mu se vrati. Zbog toga ona traži društvo Pravog Vođe koji posjeduje ginān.

Vođa zahtijeva potpunu pokornost. Međutim, dušin ego se pobuni i onemogućuje je da vidi Istinu. Ali najzad, ljubav pokori ovu samosvjest i napravi od nje dušin tepih za molitvu. Vođa uči dušu da traži ginān koji je sakriven u njoj samoj. Njegovo društvo promijeni dušu kada ona upije miris njegovog gināna, isto kao što *nimbovo* drveće postane mirišljivo pored sandalovog drveća.

Duša onda shvati da kao što su biseri sakriveni u dubini mora, pravi gnosis je sakriven u dubini gināna. Ovo je mjesto gde može da se nađe bogatstvo ezoteričnog znanja. Ako se shvati ezoterični smisao gināna, njihov *bāṭin*, otkrit će se da oni posjeduju beskrajni okean znanja. Oni koji čitaju i ne shvataju unutrašnji smisao su kao magarci koji nose teret mirišljivog sandalovog drveta – šta oni znaju o dragocjenom teretu koji nose? Dakle, gināni se obraćaju duhovnom svijetu, jer iz tog plemenitog svijeta potiču ova inspirativna djela.

Ginān je neophodan za duhovno traganje. Kada je primijenjen na mističnu Riječ, izvor svjetlosti na putanju gnosisa zasija blistavim sjajem. Ali svjetlo u ginānima nije obično svjetlo, nego Božansko Svjetlo. Ljubljeni sam boravi u ginānima. Kao izraz vrhunskog gnosisa, gināni omogućavaju da se shvati Onaj koji je van svakog shvaćanja. Ovo nije neposredna posljedica njihovih riječi, nego dubine ezoteričnog smisla koji se nalazi u njima. Takvo svojstvo im omogućava da promijene prijemčivu dušu, isto kao što mitski filozofski kamen pretvori osnovne

⁸⁸ SH, *Brahm Prakāśh*: stih 71.

metale u zlato. Gināni su, prema tome, božansko piće, mistički nektar koji uskrsne mrtve u vječni život. Zapravo, ako se umre smrću Istine i uskrsne u život gināna, nikad opet ne mora da se umre.

Ovo je kako gināni opisuju sami sebe. Kada im je unutrašnji smisao shvaćen, Pravi Vođa preuzme svoje mjesto u srcu. Iako su zavjese na koncertu povučene i samo je ostala tišina, šapućući zvuci nebeske muzike se i dalje čuju i vječna Simfonija Gnosisa se nastavlja...

Bibliografija

Zahvalio bih se dr. Nilimu Sukla-Bhattu i preminulom Al-Wā'iz Amirali Amlaniu na njihovom pregledu ranije verzije ovog rada i savjetima od neprocjenljive vrijednosti. Sve greške koje su ostale su, naravno, moje.

Svaki ginān koji je citiran u ovom radu potiče iz Khodžkī edicije bazirane na originalnim tekstovima koje su Mukhī Lālībḥāi Devrāj i njegove kolege pripremili početkom XX st. Ovaj Khodžkī tekst je transkribovan uz pomoć ALA-LC tabele za latinizaciju guđaratija. Praktično svako naredno izdanje gināna koje uradi ismailijska zajednica na guđaratiju, urduu, engleskom, francuskom i španskom bazirano je na ovim izdanjima. Među knjigama koje su štampane nalazi se i šest onih u kojima ima oko sto gināna. Reference za tekstove u ovoj kolekciji knjiga će upotrijebiti inicijalnu liniju umjesto naslova, zatim broj knjige, stranu na kojoj počinje određeni ginān i specifične stihove. Formule koje se često nalaze na početku gināna, kao izrazi *edži* i *džirebhāi*, nisu uključene u naslovima, međutim manje upotrebljavani izrazi kao *abadhu* su zadržani. Dakle, sljedeća referenca, *Sarave dživunnā džāre lekhān lese*, knj. II, str. 34, st. 173–175 odnosi se na stihove 173 do 175 koji pripadaju ginānu *Edži sarave dživunnā džāre lekhān lese* koji počinje na 34-toj strani druge knjige od sto gināna. Duži gināni sa određenim naslovima, koji su poznati kao *granthi*, citirani su po imenu i stihu, kanto (kan.) ili brojem lista, u slučaju onih koji sadrže prozu. Dakle, sljedeća referenca, *Man Samadžānī*, kan. 303 odnosi se na kanto 303 koji pripada *granthu* po imenu *Man Samadžānī*.

Slijedi bibliografska informacija Khodžkī tekstova citiranih u ovom radu. Datumi su u hrišćanskoj eri osim ako su obilježeni sa VS, u tom slučaju su u Vikramāditya Saṃvat eri. U ovom radu su ginānima pripisivana autorstva u skladu s inicijalnim tekstovima.

Citat	Pir/Sayyid	
FA	Sayyid Faṭḥ ‘Alī-shāh	سید فتح علیشاہ
HK	Pīr Ḥasan Kabīr al-Dīn	پیر حسن کبیرالدین
IB	Sayyidah Imām Begam	سیدہ امام بیگم
IS	Sayyid Imām-shāh	سید امامشاہ
NMS	Sayyid Nūr Muḥammad-shāh	سید نورمحمدشاہ
QD	Sayyid Quṭb al-Dīn	سید قطب الدین
SD	Pīr Ṣadr al-Dīn	پیر صدرالدین
SH	Pīr Shams	پیر شمس الدین
SK	Sayyid Khān	سید خان
SN	Pīr Satgur Nūr	پیر سَتگر نور
TD	Pīr Tāj al-Dīn	پیر تاج الدین

- Asani, Ali, *Ecstasy and Enlightenment*, London, 2002.
- Esmailov, Aziz, *A Scent of Sandalwood*, London, 2002.
- Ivanow, Wladimir, “Satpanth”, u *Collectanea*, knj. I, Leiden: E. J. Brill, 1948.
- Kassan, Tazim, *Songs of Wisdom and Circles of Dance: Hymns of the Satpanth Ismā‘īli Muslim Saint, Pīr Shams*, Albany: State University of New York Press, 1995.
- Al-Kuādī al-Nu‘mān, *Iftitāḥ al-da‘va*, urednik W. Al-Kāḏī, Beirut: 1970.
- Nanji, Azim, *The Nizārī Ismā‘īli Tradition in the Indo-Pakistan Subcontinent*, Delmar, N. Y: Caravan Books, 1978.
- Nasr, Seyyed Hossein, *Knowledge and the Sacred*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 1981.
- Shackleton, Christopher i Moir, Zawahir, *Ismaili Hymns from South Asia: An Introduction to the Ginans*, London: School of Oriental and African Studies, University of London, 1992.
- Stern, S. M., “The Early Ismā‘īli Missionaries in North-West Persia and in Khurasan and Transoxiana”, *BSOAS*, 23, 1960.
- Virani, Shafiqe N., “The Voice of Truth: Life and Works of Nūr Muḥammad Shāh, a 15th/16th Century Ismā‘īli Mystic”, McGill University: Magistarska disertacija, 1995.
- Virani, Shafiqe N., ‘Ahl al-Bayt’, *Encyclopedia of Religion*, drugo izdanje, knj. 1, urednik Lindsay Jones, Detroit, 2005.
- *100 Ginānanī Čopaḏī*, knj. I, peto izdanje, 1990 VS/1934; knj. II, peto izdanje, 1993, VS/1936; knj. III, peto izdanje, Mumbai, 1991 VS/1935; knj. V, četvrto izdanje, Mumbai, 1990 VS/1934; knj. VI, četvrto izdanje, Mumbai, 1989 VS/1933.
- *102 Ginānadžī Čopaḏī*, Knjiga IV, treće izdanje, Mumbai, 1968 VS/[c. 1912].
- *Brahm Prakāśh*, u *Budžanirīdžanabaramaparakāśh*, Mumbai, 1905.
- *Man Samadžāni*, bez izdavačke informacije.
- *Muman Čīt Varaṇī* [tzv. *To Munivar Bhāi Nānī*], Mumbai, 1904.
- *Muman Čīt Veṇī* [tzv. *To Munivar Bhāi Moṭī*], Mumbai, 1905.

- *Pir Hasan Kabīradīn ne Kānipāno Samvād*, Mumbai, 1905.
- *Sat Varaṇī Moṭī*, bez izdavačke informacije.
- *Sat Varaṇī Moṭī nī Vel* [tzv. *Sat Veṇī dži Vel*], Mumbai, 1962 VS/1905.
- *Sat Veṇī Moṭī*, u *Sataveṇī vadī tathā niṇḍhi tathā sī harafī*, Mumbai, 1959 VS/[c. 1903].
- *Sat Veṇī Nāni*, u *Sataveṇī vadī tathā niṇḍhi tathā sī harafī*, Mumbai, 1959 VS/[c. 1903].
- *Saloko Moṭo*, u *Saloko moṭo tathā nāno*, Mumbai, 1904.
- *Saloko Nāno*, u *Saloko moṭo tathā nāno*, Mumbai, 1904.
- *Surabhāṇ nī Vel*, u 5) *Girathane Ginān: 100*, knj. 1, Mumbai, 1966, VS/[c. 1910].

S engleskog preveo: Filip Anđelković

Symphony of Gnosis: A Self-Definition of the Ismaili Ginan Literature

Summary

The gināns are a corpus of South Asian Ismaili religious literature. Their subject matter ranges widely, and includes such topics as divine love, cosmology, meditation, ritual practice, eschatology and ethical behaviour. The word “ginān” is ultimately derived from the Sanskrit root *jñāna* and is etymologically related to the Greek word *γνώσις* or *gnōsis*, which has derivatives in many languages. Several scholars have noted the dual significance of the term *ginān* among the Ismailis as referring both to their sacred literature as well as to gnosis. This comprehensive study explores the purport and use of the word “ginān” in the *ginān* tradition itself. As most *gināns* are recited in particular melodies, this study of the *ginān* tradition is inspired by the organization of the traditional symphony. An extended composition in Western classical music, a symphony is often divided into four movements. Similarly, this study of the “Symphony of Gnosis” is composed of four sections, each exploring different aspects of how the *ginān* tradition defines itself.

Keywords: Ismaili, Ginan, Sufism, Bhakti, South Asia, Imam, Shia, Gujarati, Sindhi, poetry